

Streven naar een **dolce**

‘De bekwaamheid om vrije tijd verstandig te gebruiken, is de eindbestemming van een beschaving’, aldus de Britse filosoof en Nobelprijswinnaar Bertrand Russell. Een omstreden gedachte, volgens sommigen, maar ze geeft wel aan dat vrije tijd in het algemeen – en, kort door de bocht, ook toerisme – meer is dan een commerciële opportuniteit. Bij gebiedsinrichting fungeren recreatie en toerisme dan ook steeds vaker als hefboom in de programma’s. Kwalitatieve publieke ruimte, doordacht aangelegde fiets- en wandelpaden en kwaliteitsvol ingerichte belevingszones bevorderen niet alleen het toerisme, ze bieden voordelen voor iedereen.

far niente

waar iedereen beter van wordt

EEN PAAR KRITISCHE KANTTEKENINGEN VAN DE KERNREDACTEURS

CHRIS DE SMEDT [LECTOR TOERISME EN RECREATIEMANAGEMENT, ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL]
MIA LAMMENS [ONDERZOEKER, MARKETING OFFICE TOERISME VLAANDEREN]
GUY VLOEBERGH [RUIMTELIJK PLANNER OMGEVING, DOCENT UANTWERPEN, VICEPRESIDENT/TREASURER ISOCARP]
PETER VERMEULEN [IR. ARCHITECT – RUIMTELIJK PLANNER STRAMIEN CVBA]

Toerisme, recreatie en vrije tijd

Maar wat is nu precies het onderscheid tussen ‘toerisme’ en ‘recreatie’? In het artikel **‘Ruimte voor toerisme en recreatie’** leest u hoe beide begrippen gehanteerd worden in wet- en planningsteksten. Op het terrein gaat het in principe echter vaak om hetzelfde, al was het maar omwille van de ruimteschaarste, de budgettaire keuzes die men moet maken en de verwevenheid van functies. Toch even een bedenking. Zoals Johan Van Den Bosch van het Nationaal Park Hoge Kempen verder in dit nummer aangeeft (**‘Het kapitaal van de leegte’**), bouwt toerisme altijd voort op wat er al is, op de sterkten van een plek. Het heeft dus geen bestaansreden als de *reason to visit* er niet is. Toerisme heeft vandaag nog zelden te maken met romantische reizigers die de wereld wilden verkennen om zich te ontwikkelen. De ‘toeristische industrie’ is een belangrijke factor in onze economie geworden. Daar is niets mis mee, integendeel: toerisme kan landen, regio’s, steden, het platteland en mensen helpen om een inkomen te verwerven en de lokale economie te ondersteunen.

Dat is evenwel toch iets anders dan ruimte creëren voor mensen die dicht bij huis een plek zoeken om zich, liefst in de natuur, te ontspannen na een drukke dagtaak.

Toerisme en recreatie vallen samen in ‘vrije tijd’: de tijd die rest na arbeid, zorg en slapen, de tijd die je vrij spendeert dichtbij huis of ver weg en die je nodig hebt om op adem te komen.

Zowel toerisme als recreatie zijn noodzakelijk en vaak wordt voor beide doeleinden dezelfde infrastructuur gebruikt. Terecht ook. Het komt erop aan de behoeften van beide doelgroepen zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen, zodat de publieke infrastructuur efficiënt antwoorden kan bieden op alle noden.

Het verschil tussen toerisme en recreatie wordt vooral duidelijk als je de stakeholders bekijkt: toerisme is gericht op externe bezoekers, mensen die de regio bezoeken omdat de plek iets te bieden heeft. In artikels over strategische projecten als **‘Havensland’** en **‘de Scheldevallei’** wordt benadrukt dat meer en betere ontwikkeling van een regio ook meer toeristen zal aantrekken. Recreatie richt zich veeleer op de bewoners, mensen die in hun

‘eigen leefomgeving’ ontspanning zoeken. De scheidingslijn is om begrijpelijke redenen diffuus en meestal ook niet wenselijk. Het gaat om zowel grondgebonden (toerisme) als persoonsgebonden (recreatie) materie. De hoek van waaruit je het bekijkt bepaalt de intenties: aanbieder of gebruiker. Gaat het om economische (toerisme) of om maatschappelijke (ontspanning) doelen? Wil je dat de streekeconomie er wel bij vaart en/of dat elke inwoner zich het recht op ontspanning kan toe-eigenen dankzij toegankelijke en geschikte plekken om te recreëren?

Heeft een inzicht in de doelstellingen van een ontwikkeling een impact op het ontwerp van de publieke ruimte? Misschien is dat veeleer een filosofische en politieke dan wel een praktische discussie. De opdrachtgever koestert altijd wel een verwachting, maar de realiteit leert ons ondertussen dat ontwikkelingen vaak plaatsvinden daar waar er middelen zijn. Voor wat recreatief medegebruik betreft: **TOERISME HEEFT GEEN BESTAANS-REDEN ALS DE ‘REASON TO VISIT’ ER NIET IS.**

Vlaanderen heeft een toerismebeleid, maar geen vrijetijds- en recreatiebeleid. Bijgevolg komen de extra Vlaamse middelen hiervoor ook via toerisme. Vanwaar het geld ook komt: investeren in een kwaliteitsvolle publieke recreatieve ruimte loont, om het even of het voor de toerist of de recreant is. En het is goed dat men stilstaat bij de doelstellingen van een inrichting, maar uiteindelijk telt het resultaat. De private sector doet ondertussen gewoon zijn ding overal waar er commerciële potenties zijn, en die zijn er meer dan ooit in de belevings- en vrijetijdseconomie.

De rol van de overheid

In de huidige Vlaamse beleidsvisie is er een groot verschil tussen de rol die de overheid speelt in toerisme en de rol van de overheid in vrije tijd. De vrijetijdsmarkt wordt vandaag bijna volledig gedomineerd door de private sector. Dit is historisch zo gegroeid. Sinds de jaren 1960 wordt vrije tijd meer en meer geconsumeerd